

A magyar nyelv elsajátításának és fejlesztésének lehetősége egy angliai magyar tanodában

Bartalos Kitti

*Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Gyermek kultúra mesterszak
(hallgató)*

Absztrakt

Ma már szinte hétköznapi jelenségként tekinthetünk arra, ha valaki külföldre költözik és más országban alapít családot, vagy családként döntenek úgy, hogy másik országban élnek majd életvitelszerűen. A célország nyelvének elsajátítása mindkét esetben szükséges, azonban a családokban sokszor felmerül az az igény is, hogy szeretnék megőrizni, ápolni a magyar nyelvet és szeretnék, ha gyermekük megtanulná és fejleszthetné azt, egy magyar közösségben. A Birminghami Magyar Tanoda és Kulturális Központ színvonalas kulturális és oktatási programja lehetőséget biztosít a diaszpórában élő magyarok számára a magyar kultúra és a hagyományok megőrzésére, valamint a magyar nyelv elsajátítására, fejlesztésére és ápolására. Jelen dolgozat célja a tanoda kulturális és oktatási tevékenységén keresztül egy olyan jó gyakorlat bemutatása, mely során a magyar nyelv elsajátítása és fejlesztése sikeresen meg tud valósulni egy idegen nyelvi környezetben.

Kulcsszavak: magyar nyelv, Anglia, kétnyelvűség, gyermek kultúra, közösség

Bevezetés

Jelen dolgozat azt vizsgálja, hogy milyen lehetőségei vannak a külföldön, az Egyesült Királyságban élő magyar családoknak abban az esetben, amikor nem a fogadó ország nyelvét szeretnék fejleszteni, hanem a magyar nyelv elsajátítása, fejlesztése és ápolása a cél. Az angol nyelv megtanulása az őket mindennap körülvevő angol nyelvi környezetben, ideértve az óvodai és iskolai közeget is, könnyebb. Azonban, ha a magyar nyelvet szinte csak otthon és ritkán használják, akkor annak megtanulása nehezebb. Sok esetben a szülőkből felmerül a kérdés, hogy milyen nyelven beszéljenek otthon. Jó-e, ha beszélnek magyarul is, vegyes házasság esetén akár egy másik, azaz harmadik nyelven is, vagy csak az angolt használják közös nyelvként (Árva & Márkus, 2013; Kovács, 2008; Papp et al., 2019). A bemutatandó jó gyakorlat esetében olyan családok a tanoda tagjai, akikben közös az a szándék és

igény, hogy rendszeresen magyarul beszéljenek. A megismert tanodában a legtermészetesebb tanulási formára hagyatkozva, játékba ágyazottan ismerhetik meg a magyar nyelvet és fejleszthetik magyar nyelvtudásukat az oda járó gyermekek.

A kutatás bemutatása

Egy korábbi kutatásom során figyeltem fel az angliai magyar iskolák és óvodák munkásságára, ezért döntöttem úgy, hogy a jogyakorlatot az ott működő tanodák egyikén keresztül szeretném leírni. Az intézmény kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy több éve sikeresen működő legyen, és színvonalas tevékenységet folytasson. Tájékozódni az intézmények weboldalain és a közösségi oldalakon közzétett információk alapján lehetett. A szempontoknak többen megfeleltek, végül a felkért intézmények közül a Birminghami Magyar Tanoda vezetőjével sikerült az egyeztetés a kutatás lebonyolításáról.

A Birminghami Magyar Tanoda és Kulturális Központ tevékenysége kimagasló, működése a kezdetek óta sikeres, 2019-ben a Magyar Kultúráért Nagy-Britanniában díjat nyert. Megkeresésemre örömmel mondtak igent. Egy tanítási napjukat figyelhettem meg, valamint az iskola vezetőjével egy interjú keretében beszélgettünk a megalakulásukról, a működésükről, alapelveikről, fejlődésükről és sikereikről. A szülői vélemények alapján kvantitatív adatokkal is kiegészítettem az interjút, valamint a megfigyelés során kapott eredményeket. A szülői kérdőív öt kérdést tartalmazott, kitöltése anonim és önkéntes volt. A tanoda vezetője továbbította a szülők részére az online kérdőívet.

A szülők és az iskola dolgozói részére egy tájékoztatóban összefoglaltam a kutatással kapcsolatos minden lényeges információt, melyet időben megismerhettek. Így a tanítási napon csak olyan oktatók és családok jelentek meg, akik a tájékoztatóban leírtakat megismerték és elfogadták. A megfigyelés során a foglalkozásokon mindvégig passzív résztvevőként, a háttérben maradvam voltam jelen. Egy előzetes szempontrendszer alapján készítettem feljegyzéseket. Képeket is készítettem, de ezt igyekeztem minimalizálni annak érdekében, hogy ne zavarjam a foglalkozás menetét, valamint a résztvevőket.

Az interjú időpontjáról, módjáról és céljáról a tanodavezetővel előzetesen egyeztettem. Típusa egy félig strukturált interjú volt, amelyhez vázlatot készítettem, melyben azokat a kérdéseket, témaköröket gyűjtöttem össze, melyeket a kutatás szempontjából lényegesnek tartottam. A kérdések nyitottak voltak, sorrendjük változtatható volt és teret hagytam a beszélgetés során felmerülő újabb kérdéseknek is. Jó hangulatú, kevésbé kötött beszélgetés volt, melynek célja a tanoda és annak működésének megismerése volt. Az interjú a megfigyelést követően, online formában valósult meg, a beszélgetés során hangfelvétel készült.

A kétnyelvűvé válásról, a nyelvelsajátítás és a nyelvtanulás lehetőségeiről

Mára természetes jelenséggé vált az, hogy valaki külföldre költözik, és ott alapít családot. Mindez együtt jár a választott ország nyelvének megtanulásával, amely történhet előzetesen (iskolai tanulmányok, nyelvtanfolyamok stb. során) vagy a költözést követően. Természetes az is, ha ilyen élethelyzetben megjelenik a szülő(k)ben az az igény, hogy a saját anyanyelvüket (ebben az esetben a magyar nyelvet) az új kulturális közegben is megőrizték, illetve átadják gyermeküknek. A vegyes házasságok esetében sokszor az is előfordul, hogy a gyermek egyszerre akár három vagy több nyelvet is hall. Míg korábban szinte csak általános iskolai tantárgyként vagy esetleg a családban volt lehetőség egy idegennyelv tanulására, addig ma már a világon szinte mindenhol léteznek nemzetközi, illetve két- vagy többnyelvű bölcsődék, óvodák és iskolák (Marton et al., 2022; Márkus & Trentinné Benkő, 2016; Árva & Márkus, 2013). Hazánkban az ezredforduló környékén jelentek meg az első kétnyelvű óvodai programok. Ezekben az óvodákban a kommunikáció minden nap több órán keresztül folyt a célnyelven (Kovács, 2009, p. 24).

„Kétnyelvűvé nemcsak családi nyelvelsajátítás során válhatunk: ma már több intézmény biztosítja ennek kereteit. Az autochton és a migráns kisebbségek gyermekei számára nincs más választás, mint két nyelv elsajátítása: amennyiben meg akarják valósítani önmagukat, élni akarnak lehetőségeikkel, szükségük lesz az államnyelvre. Amennyiben pedig a családi tradícióikat, önmagukat ismerni akarják, a családi kommunikáció folytatását biztosítani szeretnék, szükséges számukra a kisebbségi nyelv ismerete.” (Klein, 2013, p. 10)

A kultúra szerepét is fontos megemlíteni a nyelvtanulásban, hiszen a nyelvek és a kultúrák összefonódnak, és egy új nyelv tanulása során az ember kapcsolatba kerül a kapcsolódó kultúrával is. Az interkulturális kompetenciák segítenek nemcsak az új kultúrák, hanem a saját kultúra jobb megértésében is. A kisgyermekkel foglalkozó nyelvtanárok a kultúra elemeit beépítik az osztálytermi munkájukba is (Trentinné Benkő et al., 2022; Nemes, 2022; Moon, 2005; Márkus & Trentinné Benkő, 2016).

A magyar iskolákról és tanodákról az Egyesült Királyságban

Számos külföldi magyar iskola és óvoda, valamint kulturális intézmény jött létre az elmúlt időkben azzal a szándékkal, hogy a diaszpórában élő magyar családok számára lehetőséget biztosítsanak a magyar kultúra, a hagyományok és a magyar nyelv megőrzésére és ápolására. *Az új magyar diaszpóra intézményesülése* (Papp et al., 2019) című írásban, mely az Egyesült Királyságban található hétvégi magyar iskolákkal kapcsolatban végzett kutatásról ír, olvasható, hogy már 1978-ban is volt magyar iskola: a Londoni Magyar Iskola (LMI) ak-

kor jött létre, amely a mai napig is működik. Az angliai hétvégi iskolák számát 3000–5000-re becsülik¹. Ezekből 23 hétvégi magyar iskola, melyek többsége 2010 és 2012 között alakult (Papp et al., 2019; Nemes, 2022).

A mai diaszpóráközösség az online tér és a social media felületeit használja (iskolák találkozási felülete, lehetőség a tananyag elérésére, fejlesztésére, valamint az iskolák tényleges működésében nagy szerepet játszik; zárt és nyílt Facebook csoportok). Célként említik az offline diaszpóráközösségek erősítését, melynek meghatározó elemeként a magyar termékek fogyasztását, forgalmazását, iskolák esetében a büfék üzemeltetését is javasolják. A büfék fenntartása közösségi relevanciával bír, és a nemzeti identitás, a kulturális kötődések gasztronomizálódását is jelenti (Papp et al., 2019).

A Kőrösi Program weboldala az egyik pályázati kiírásban így fogalmaz:

„A Kőrösi Csoma Sándor Program célja, hogy kiépüljön és megerősödjön a külföldi magyar közösségeknek egy olyan intézményrendszere, amely az egyének és közösségek integrációja révén hozzájárul a magyar önazonosság és a magyar nemzet összetartozásának erősítéséhez. Célunk továbbá a szakmailag elhivatott, gyakorlati tapasztalattal rendelkező, a közigazgatás nemzetpolitikai tevékenysége iránt elkötelezett szakember-utánpótlás biztosítása. A Programot annak érdekében hoztuk létre, hogy a diaszpóra magyarságának magyar nyelvtudását fejlesszük, a magyar közösségekben való tevékenységet és a Magyarországgal való kapcsolattartást ösztönözzük, azaz a magyar identitást megerősítsük.”²

A sikeres nyelvsajátítás feltételei második nyelv esetében

Az életkor, a nyelvtanulás elkezdésének ideje meghatározó tényező, és jelentős mértékben befolyásolhatja a nyelvsajátítás sikerességét. A rendszeresség, hogy milyen sűrűn hallja, gyakorolja valaki a nyelvet, szintén sokat számít. A mennyiségi nyelvi input is egyértelműen meghatározó a minőségi nyelvi input mellett. Fehér (2014, p. 107) így fogalmaz: „A nyelvsajátítás során rendkívül fontos a nyelvvel való találkozások gyakorisága és időtartama: mennyi időt tölt a gyermek az adott nyelvvel, mennyire van „kitéve” az adott nyelv hatásainak.”

A motiváció: nem csak a kisebb gyermekeknél fontos a figyelem felkeltése, fenntartása, hanem a későbbi életkorban is. A motiváció segít a lelkesedés megőrzésében, az esetleges nehézségek leküzdésében, a kudarcélményeken való felülkerekedésben, továbbá az újabb célok kitűzésében és elérésében a tanulás során.

¹ Az angol elnevezés többféle is lehet, például *supplementary school*, *Sunday school*, *Saturday school*, *community school*, *complementary school*, *community mother-tounge provision* vagy *supplementary community school*.

² <https://www.korosiprogram.hu/hirek/palyazati-kiiras-korosi-csoma-sandor-program-osztondirja#:~:text=A%20K%C5%91r%C3%B6si%20Csoma,magyar%20identit%C3%A1st%20meger%C5%91s%C3%ADts%C3%BCK> (2024.04.10.)

A környezet: ahhoz, hogy a nyelvelsajátításhoz, nyelvtanuláshoz megfelelő környezet, valamint légkör ki tudjon alakulni, a tárgyi és személyi feltételek megléte szükséges. A tárgyi feltételek esetében gondoljunk a hely, az épület, a terem adottságaira. A rendelkezésre álló eszközök vagy ezek hiánya befolyásolja a foglalkozások, órák tervezését, valamint megvalósulását, elősegítve vagy gátolva ezzel a tanulás eredményességét. A pedagógus személye és pozitív attitűdje éppúgy fontos, hiszen jó, ha tud alkalmazkodni és rugalmasan tervezni. Mindezt úgy, hogy figyelembe veszi a nyelvtanulási, nyelvelsajátítási módokat, melyek az eltérő életkorokra jellemzőek, figyelembe véve a csoport összetételét és a gyermekek fejlettségi szintjét, egyéni képességeket, továbbá a tervezés során épít azokra a témákra, melyek az érdeklődési körükbe tartoznak. Számít az is, hogy lehetőséget biztosítson a gyakorlásra, valamint a kérdésre. Ha sikerül egy olyan pozitív és befogadó légkör megteremtése, amely ösztönzőleg hat, és melyben a hibázás lehetősége a tanulási folyamat része, akkor a gyermekek sokkal bátrabban szólnak meg a célnyelven, ezáltal annak gyakorlása is sikeresebb lesz. A nyelvtanulási folyamat során azzal is sikereket érhetnek el, ha a kérdéseknek helyük van, a gyermekeknek lehetőségük van feltenni azokat. A pedagógus számára ez visszajelzés is egyben arról, hogy a gyermek hol tart a tanulási folyamatban. Azáltal, hogy esetleges bizonytalanságaikkal kapcsolatban választ kaphatnak, megerősítést nyernek abban is, hogy a későbbiekben is bátran meg merjenek nyilvánulni. Így érdeklődésüket, motiváltságukat megtartva támogatják őket a magabiztos nyelvtudás elérésében. Hasonlóképpen fontos az otthoni, támogató családi környezet is a tanulási, fejlődési folyamatban (Árva & Márkus, 2013; Kovács, 2009).

A Birminghami Magyar Tanoda és Kulturális Központ bemutatása

A következőkben a Martin-Jánvári Évával készült beszélgetés alapján mutatom be a tanodát. Minden egy családi nappal indult 2016 tavaszán – mesélte Éva, a Birminghami Magyar Tanoda vezetője. Helyi magyar édesanyák fogalmazták meg igényüket arra, hogy gyermekeiket szeretnék magyar közösségbe vinni. Szervezésbe kezdtek, melynek eredményeként megalakult a tanoda. Az első program egy családi nap volt, mely egyben felmérte az igényt is. A családi napnak hatalmas sikere volt, és 2017 szeptemberétől elindult a tanítás. A tanítási napokat úgy szervezik, hogy általában minden második szombaton találkoznak. A tanodai foglalkozások az iskolai tanév idejében kerülnek megrendezésre. Egy tanévben ez körülbelül 13–14 alkalmat jelent. Ezen kívül családi napokat, Mikulás, húsvéti program, gyereknap és egyéb rendezvényeket is szerveznek. Rengeteg önkéntes pedagógus és segítő is jelentkezett. Van olyan önkéntesük, aki 2016 óta folyamatosan a tanoda csapatát erősíti. Jelenleg közel 70 (kezdetben megközelítőleg 40) gyermek jár hozzájuk.

Születéstől 14 éves korig mindig voltak gyerekeink – folytatta Éva. Jellemzően a kisebbek, 6–8 éves korig bezárólag, vannak többen. Jelenleg több nagy gyerekünk van, de ez annak is köszönhető, hogy ők már a kezdetektől jártak a tanodába és úgymond „beleöregedtek” a nagyobb csoportokba. A tinédzser korú tanulókat nehéz megtartani, mert ők már sok mindent „ciki-nek” tartanak. Számukra lehetőséget biztosítanak, hogy bekapcsolódhassanak az önkéntes feladatok ellátásába. Be tudnak ülni az órákra segíteni a tanároknak vagy akár a konyhán. Ez működik is, hiszen Angliában az egyetemi felvételinél az önkéntes munka is számít.

A 0–6 éves korosztályt három csoportra osztották fel: A Pillangó csoport az 5–6 évesek számára egy úgynevezett *reception* (iskola előkészítő), mely az angliai oktatásban az 1. osztálynak felel meg. Ebben a csoportban még nincs írás-olvasás, mert azt szeretnék, ha először az angol iskolában az angol tudásukat (írás és olvasás) alapoznák meg. Szeretnének ezzel átmenetet képezni az óvoda és az iskola között. Ebben a csoportban a foglalkozásokon továbbra is játékos módon zajlik az oktatás, sok dallal, énekkel, játékokkal, mozgással, de már több olyan feladattal és feladatlapokkal, melyek a figyelmet, a koncentrációt és a türelmet fejlesztik, segítve ezzel az iskolára való felkészülést.

A Süni csoport a 3–4 évesek csoportja, ahol óvodai jellegű foglalkozásokat tartanak, az évkörön haladnak körbe. A foglalkozások tematikájában megjelenik minden jeles naphoz, az évszakokhoz, ünnepekhez kapcsolódó népszokás, ruházat stb. Sok dal, népi játék és körjáték van náluk, minde mellett az élő zeneszó is kiemelt szerepet kap, az egyik ének-zene szakos önkéntes citerán játszik. Fontosnak tartják, hogy a gyerekek minőségi, élő zenét is halljanak.

A legkisebbek csoportja a Bóbita csoport, ahol 0–2,5/3 éves korig járnak a gyerekek. Azok, akik még jobban igénylik a szülő jelenlétét a csoportban, még maradhatnak itt; aki már önállóbb és magyarul is jól beszél, ők mennek a Süni (3–4 évesek) csoportba. A Bóbita csoportban a szülő és a gyermek közösen vesz részt a foglalkozásokon, ahol a mondókázás, a bábozás, valamint az éneklés is kiemelt szerepet kap. Fontos számukra, hogy a szülő-gyermek kapcsolat erősödjön a tanodában közösen eltöltött időben, valamint céljaik között szerepel az is, hogy a szülők ezeket a mondókákat, dalokat, játékokat jól el tudják sajátítani, és otthon is tudják alkalmazni.

Tapasztalatok a beszédfejlődés tekintetében magyar nyelven (0–6 év)

Ahhoz, hogy egy gyermek választékosan beszéljen (írjon, olvasson) magyarul, éves szinten 13–14 alkalom a tanodában kevés. Szükséges a szülő aktív részvétele, hogy otthon is minél többször beszéljenek és olvassanak magyarul. A tanoda vezetője elmondta, hogy a hozzájuk járó gyermekek többsége jól beszél magyarul. Sokan érkeznek vegyes házasságból, angol-magyar, vagy magyar és más, nem angol nemzetiségű szülő kapcsolatából. Ezeknek a gyermekeknek nehezebb dolguk van, hiszen ezekben az esetekben otthon

a közvetítő nyelv sokszor az angol. Megfigyelhető azonban, hogy azoknak a gyermekeknek is az angol az elsődleges nyelve, akiknek mindkét szülője magyar, és otthon a családi nyelv is magyar. Ez inkább azután jellemző, hogy iskolába kezdenek járni, vagy ha teljes időben járnak óvodába. Tehát hiába beszélnek jól magyarul, az angol nekik mindig jobban megy, és mindig könnyebb lesz. A szünetben is jobban szeretnek angolul játszani, mint magyarul, és ha szólnak nekik, akkor is nagyon hamar visszaváltak. Szintfelmérőt és egyéb tesztek nem alkalmaznak, hogy a gyermekek bemeneti és kimeneti tudásszintjét felmérjék vagy ellenőrizzék. Megfigyelés alapján, mely a tanárok és szülők részéről állandó a tanév folyamán, valamint az általuk kapott visszajelzésekből tudják nyomon követni a gyermekek fejlődését.

A motiváció. Tanácsok, gyakorlati megoldások

Már az nagyon sokat számít és motivációs erővel bír, hogy a gyermekek egy olyan magyar közegbe jönnek, ahol mindenki magyarul beszél és nem egyedi, hogy ő is magyarul beszél. Amellett, hogy el is várják tőlük, hogy magyarul beszéljenek, mindenféle vicces dolgot is próbálnak kitalálni. 2023-ban vezették be a hét nyelvtörőjét. Ez azt jelenti, hogy minden héten kiadnak egy nyelvtörőt, amit a gyerekeknek meg kell tanulni. A szülőknek el is mondták, hogy miért tartják hasznosnak, hogy nyelvtörőt tanuljanak: megtanulhatják a nyelv ritmusát és új szavakat is tanulhatnak belőle. Ez egy jó móka, hogy közösen, együtt az egész csoport, és otthon a szülővel is tanulják és gyakorolják a nyelvtörőt – mesélte Éva.

Március 15. kapcsán például a gyerekek elszavalják a Nemzeti dalt, amit otthon, közösen tanulnak meg. Anyák napjára is verset tanulnak. Ezek szerte mind olyan dolgok, melyek sikerélményt adnak és motiválják őket abban, hogy tovább haladjanak a nyelvtanulásban. Mesélt arról is, hogy a tanodán belül egy társasjáték-klubot csinálnak, ahol speciálisan válogatott játékokat használnak. Vannak közöttük kooperációs, logikai, gyorsasági, valamint ügyességi és figyelemfejlesztő játékok, melyekben sokat kell beszélni játék közben, mindezt természetesen magyarul. A kártyák és a játék nyelve is magyar, így azokat olvasni szintén magyarul kell. A gyerekek szeretnek játszani, szeretnek nyerni és minden gyerek szeret együtt dolgozni a társaival, mindeközben pedig magyarul kell beszélniük. Hogy játék közben, észrevétlenül tanulhatnak magyarul, az hatalmas segítség nekik – tette hozzá Éva.

A módszertan

A tanoda vezetője elmondta, hogy a külföldi magyar iskoláknak nincs tanmenetük. Ha lenne, az azért lenne hasznos, mert lenne egy irányvonal, amit követni tudnak. De úgy gondolja, hogy így viszont azt tudják megvalósítani, amit ők jónak látnak. A tapasztalataikból építkeznek, és így tudnak fejlődni. Minden év más, és ami jól sikerül, azt viszik tovább, ami pedig rosszul, azt nem. Mivel nincs kitaposott út, így mindent maguknak kell kitapasztalni, ki-

fejleszteni. Egyedül a társasjáték programnak van egy kidolgozott módszertana, amit követnek. Ez az Okoskodó³, amit egy magyar hölgy fejlesztett ki.

Rengeteg szakkönyvet olvasnak és a győri egyetem képzésein is minden évben részt vesznek. Továbbá a MAOSZ (Magyarok Angliai Országos Szövetsége)⁴ évente szervez konferenciát, továbbképzést a magyar iskolák vezetőinek és tanárainak, ahol szintén részt vesznek. Próbálnak a többi iskolától is tanulni, illetve azoktól a szakemberektől, akik ezzel foglalkoznak. Mindemellett követnek minden olyan oldalt, csoportot, ami a gyermekek fejlesztésével foglalkozik. A magyarországi tankönyveket nem tudják teljes mértékben átvenni, de a tankönyvek feladataiból ötleteket tudnak meríteni.

A kisebbek esetében 6 éves korig az évkörön haladnak körbe. A nagyobb korcsoportokban pedig van egy-egy célkitűzésük. Főként az írás-olvasásra koncentrálnak, annak tanítására, majd gyakorlására. A még nagyobbak csoportjában már más tantárgyakat is, mint a környezetismeret vagy a történelem is be tudnak vinni.

Hogy mi lesz az adott évben a tananyag, azt korosztályonként, minden év elején, a pedagógusok közösen dolgozzák ki. A tanárok (mindenki, aki foglalkozást vezet, pedagógus végzettséggel rendelkezik) a kreativitásukat beleviszik az órák megtervezésébe, megvalósításába. Éva azt is elmondta, hogy a játéknak központi szerepe van minden csoportban.

Alkalmazott irodalom: szakirodalom és gyermekirodalom

Sok szakkönyvet olvasnak, melyekből szívesen gyűjtenek ötleteket, inspirálódnak. Az egyik foglalkozásvezető pedagógus meg is mutatott néhány könyvet, melyeket különös tekintettel a 3–6 éves korosztály foglalkozásaira készülve használnak. Ezek: Lukács Józsefné & Ferencz Éva: *Kerek egy esztendő Tél* (2018, Flaccus Kiadó) és *Ősz* kötete (2017, Flaccus Kiadó), Lénárt Krisztina: *Csengőszóra – Komplex iskola-előkészítő program* (2020, Flaccus Kiadó).

Szívesen alkalmazzák a népmeséket és a kortárs meséket is. Utóbbira példaként említette a Maszat és a Boribon meséket is. Előbbi Berg Judit, utóbbi pedig Marék Veronika Magyarországon is nagy népszerűségnek örvendő sorozata. Úgy vették észre, hogy ezeket nem csak hallgatni, de olvasni is nagyon szeretik a gyerekek. A számukra könnyű, érthető nyelvezet, valamint az ideális terjedelem miatt olvasástanításához, valamint az olvasás megszeretetéséhez és gyakorlásához is kiváló.

Nyelvelsajátítás, nyelvtanulás a tanodában alkalmazott nyelv

A tanítási napok egynyelvűek, a foglalkozások során használt nyelv a magyar, nincs fordítás. Csak akkor fordítunk, amikor nem magyar anyanyelvű szülő

³ <https://www.korosiprogram.hu/osztondijaisaink/kecskes-marta> és https://www.facebook.com/okoskodofoglalkozas?locale=hu_HU

⁴ <https://maosz.org.uk/>

van jelen – mondta Éva. Ennek az az oka, hogy a gyerekek másképp tanulják a nyelvet, mint ahogy mi tanulunk, hogy elmondjuk nekik a nyelvtant, lefordítjuk a szavakat és megtanítatjuk velük a szavakat. Ők a szituációkból, a kommunikációból, a játékból tanulnak. Szerinte az a legjobb, ha a gyermeket kiteszik a nyelvnek és minél többféle hatás éri. Náluk ezek a zene, az ének, a néptánc, a mondókázás, a társasjáték, rajzolnak, kézműveskednek, olvasnak, írnak, beszélgetnek, a szünetben játszanak. Úgy gondolják, hogy ez a legjobb terep a gyermek nyelvelsajátításának. Tehát nem direkt módon, hanem úgy, ahogy a családban is természetes módon elsajátítja a nyelvet (Márkus & Trentinné Benkő, 2016). Ezt próbálják megvalósítani a tanodában is. A gyermekkori idegennyelvi fejlesztésről bővebben lásd a *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 2016-os különszámát Márkus & Trentinné Benkő szerkesztésében *Idegennyelvi és kétnyelvű fejlesztés gyermekkorban* címmel.

Online órák

Az online órák a Covid 19 pandémia alatt indultak el. Akkor nem tudtak személyesen találkozni, de valahogy szerették volna megoldani a kialakult helyzetet – mesélte Éva. A személyes teret az online tér váltotta fel, a tanodát pedig ingyenessé tették a családok számára. Alapesetben tandíjat fizetnek a szülők. Hetente két alkalommal tartottak foglalkozást. Az egyik egy tanóra volt, a másik pedig vasárnap estéként egy vetítéssel egybekötött meseóra. Voltak olyanok, akiktől azt a visszajelzést kapták, hogy nagyon szerették az online órákat. Így alakult ki az online oktatás, ami azóta a jelenléti órák mellett is elérhető a tanoda szolgáltatásai között.

A legtöbb óra hétköznap van, 1–2 pedig hétvégén. A zeneovi a legkisebb csoportjuk, ahol énekelnek, mondókáznak és báboznak, mindezt online. Furcsán hangozhat, de működik – tette hozzá Éva. Úgy alakítják a feladatokat, hogy azokat a képernyőn keresztül is át tudják adni. Mindezt teszik úgy, hogy ez a gyerekek számára aktív foglalkozás legyen és ne csak arról szóljon, hogy a monitor vagy a telefon kijelzője előtt ülnek. Ez nem csak a pedagógus részéről igényel tervezést, de a szülő részéről is előkészületek szükségesek. Oda kell készítenie az eszközöket, bábót vagy plüssöt, esetleg hangszert, amit a tanár kér, vagy kinyomtatni azt, amit előre elküld nekik a foglalkozás-vezető. Így valósul meg az, hogy a gyerekek, a családok a saját otthonukban, a képernyők előtt aktívan vesznek részt a foglalkozáson.

A nagyobbak esetében sokszor olyan feladatokat is adnak, amit számítógépen tudnak megcsinálni akár egyedül, vagy csoportban közösen. Többféle alkalmazást is használnak, ilyen a LearningApps, a Wordwall vagy a Canva. Vannak csoportjaik felnőttek számára is. Míg a gyerekek a legtöbb esetben beszélnek magyarul, és csak fejlesztésre van szükségük, addig a felnőttek általában kezdő szintről indulnak, nem beszélnek magyarul. Nekik van könyvük, füzetük, hogy a tanultakat le tudják írni, tudják gyakorolni a magyar nyelvet.

A közösség szerepe, ereje a nyelvelsajátításban

Interjúalanyom hangsúlyozta, hogy a közösségnek fontos szerepe van a nyelvelsajátításban. Tudatosan törekednek arra, hogy közösséget építsenek. Más angliai magyar iskolákkal szemben, ahová a gyermekeket reggel elviszik, és a tanítási nap végén mennek értük, náluk a szülők is mindvégig jelen vannak a tanítási nap folyamán. Az évek során látják, hogy kialakultak barátságok, a családok már összejárnak, olyanok is, akik a tanodához való csatlakozásuk idején még nem ismerték egymást.

A tanodában a tanítási napokon kívül más lehetőségek is vannak a kapcsolatépítésre. Számos programot szerveznek az év során: családi napokat, húsvét, Mikulás, farsang stb. A farsangi mulatság, Mikuláskor a mikulás csomag, vagy az, hogy húsvétkor a locsolkodás hagyományával is megismerkedhetnek a gyerekek, ezek mind olyan élmények, melyek átélésére lehetőséget biztosít a tanoda a családok számára, közösségben. A gyermekek számára bábelőadást és színházi előadást, a felnőttek részére stand up comedy-t, színházi estet és könyvbemutatót is szoktak szervezni. Sokféle programból választhatnak tehát, ezek mind hozzátartoznak a közös élményekhez, hogy így igazi közösséget építsenek.

Egy tanítási nap a Birminghami Magyar Tanodában

Fókuszban a 0–6 évesek számára tartott foglalkozások

A tanoda épülete szép, kertvárosi környezetben található, tömegközlekedéssel jól megközelíthető. Rendelkezésre áll egy nagyobb parkoló is, ahol a családok biztonságban tudhatják gépjárművüket a tanítási nap idején. A foglalkozásoknak a Selly Oak Methodist Church ad otthont. Az épületben több kisebb és nagyobb terem található, melyek nagy ablakai rengeteg természetes fényt engednek bejutni, ami még barátságosabbá teszi a légkört. Rendelkezésükre áll egy büfé üzemeltetésére alkalmas helység is. A foglalkozások mind külön teremben kapnak helyet, ahol az asztalokat és székeket az aktuális csoportlétszám és a foglalkozás tematikája szerint tudják elrendezni. A nagy, központi térben egy színpad is található, melyet a különböző programok, előadások során használnak.

A tanítási napon a gyülekező 9:45-től van, az órák 10-kor kezdődnek. A vezetővel és az egyik oktatóval történt egyeztetés után, végül három foglalkozás megtekintésére is lehetőségem volt. A napot egy, a 0–2,5/3 éves korú gyermekek és szülei részére szóló foglalkozás megfigyelésével kezdtem. A székek körben voltak elrendezve, középen nagyobb, üres tér maradt. A foglalkozásvezető számos, a korosztálynak megfelelő mozgásos játékkal, magyar dalokkal, énekekkel és mondókákkal készült. A mondókák, dalok többszöri ismétlése lehetővé teszi, hogy bárki, aki akár először csatlakozik a foglalkozáshoz, vagy csak egyszerűen nem ismerte korábban az adott mon-

dókat, dalt, ő is könnyedén be tud csatlakozni és meg tudja tanulni gyorsan. Továbbá a többszöri ismétlés a mennyiségi nyelvi input, a gyakorlás szempontjából is lényeges.

A foglalkozás végig magyar nyelven zajlott. A szülők között, ahol más nemzetiségű volt egyikőjük, ott természetesen volt fordítás. Volt példa arra is, hogy a gyermek valamit angolul nevezett meg. Ekkor a szülő elismételte a magyar megfelelőt. A pedagógus és a szülők támogató attitűdje, valamint a tér elrendezése során a kör alakzat kialakítása – középen a mozgásnak, játéknak hagyott helytel – mind azt eredményezték, hogy az óra gördülékenyen haladt, mindenki feloldódott és megtalálta a helyét, ideális körülményeket teremtve ezzel a tanulásnak. A pozitív légkör meg tudott valósulni.

A szülői példának nem csak az utánzással történő tanulás esetén van meghatározó szerepe. A kisgyermek számára nagyon fontos a szülő aktív részvétele, támogatása: ha anya, apa szívesen játszik és énekel, akkor a gyermek is hamarabb és örömmel csatlakozik majd, hiszen részese akar lenni. A rengeteg játék közben (lásd 1. kép) akár a színek megnevezésével, a dalok, mondókák szövegével szinte észrevétlenül sajátíthatják el a gyerekek a magyar nyelvet és bővíthetik a szókincsüket.

1. kép

Játék a legkisebbek csoportjában a Birminghami Magyar Tanodában

Forrás: a Szerző felvétele

A második órában a 3–4 évesek csoportjának foglalkozását tekintettem meg. A foglalkozás során volt mese bábokkal, dramatizálással (2. kép), mondóka, éneklés és kézműves tevékenység (3–4. kép) is. A 45 perces óra tartalmazott

gyakorló, képességfejlesztő és új ismeretet átadó játékos feladatokat is. A változatos tevékenységekkel szinte mindvégig sikerült fenntartani a gyerekek figyelmét, és motiválni őket az aktív részvételre.

A foglalkozás során az alkalmazott nyelv a magyar volt. Itt még inkább megfigyelhető az a jelenség, hogy néha inkább angolul szólalnak meg a gyerekek. A szülők és a pedagógus részéről is a javítás a magyar nyelven való megismétléssel történt, akárcsak a másik foglalkozáson. Az esetleges hibázást a magyar nyelven történő kommunikáció során (például helytelen kiemtés vagy nyelvtani hiba) elfogadottnak, a tanulási folyamat természetes részének tekintik.

A tevékenységek során folyamatos volt a magyarázat, a pozitív megerősítés, a narráció és a hibajavítás a fent említett módon. Így az alapszavaktól kezdve az összetettebb kommunikációs szintig tudják fejleszteni nyelvtudásukat, mindezt az életkoruknak megfelelő, játékos módon. Összességében jellemző volt, hogy az új és régi ismeretek gyakorlásával, a kommunikációs helyzetek teremtésével (kérdésekkel, a kérdezés lehetőségével és a válaszokkal), a mennyiségi és minőségi nyelvi inputtal teremtettek megfelelő feltételeket a gyermekek sikeres tanulásához.

2. kép

Szutyjev A gomba alatt című meséjének dramatizálása a Birminghami Magyar Tanodában

Forrás: a Szerző felvétele

3. kép

Kézműves tevékenység a Birminghami Magyar Tanodában

Forrás: a Szerző felvétele

4. kép

A legkisebbek kész alkotási a Birminghami Magyar Tanodában

Forrás: a Szerző felvétele

A harmadik és egyben utolsó órán, amit megtekintettem, magyar dalokkal, népdalokkal, valamint magyar néptáncsal ismerkedhettek a gyerekek. Két pedagógus tartotta a foglalkozást. Az ének- és a tánc tanítást citerával, élő ze-

neszóval kísérték. A citera alkalmas kíséretként, továbbá lehetővé teszi, hogy a pedagógus az éneklésben, az énektanításban is részt vegyen. Bár rendelkezésükre állt a zene lejátszására alkalmas IKT-eszköz is, inkább *az élő zenét és énekszót részesítették előnyben*. Ezáltal a gyerekek zenei ízlését és a hallását is fejlesztik, és a minőségi, élő zene iránt is fogékonyabbá válnak.

Itt is elmondható, hogy mind az életkori sajátosságokat, mind pedig a csoport fejlettségi szintjét figyelembe vették, és olyan játékokat, dalokat és tánclépéseket válogattak össze, amelyek megismerése sikerélményt adhat számukra. A népdalok, dalok szövege a magyar nyelv, a magyar szavak tanulásának és gyakorlásának újabb lehetőségét teremtették meg. A gyerekek, ahogy meghallották a citeraszót, csillogó szemmel figyeltek és örömmel énekeltek együtt a régi és az új dalokat. A közös tánctanulás során és a játékokban is lelkesen vettek részt, végig motiváltak voltak. Amikor a pedagógusok észlelték, hogy kissé elfáradtak, nehezebben tudnak figyelni, akkor kellő rugalmassággal alkalmazkodtak, és másik játékot választottak. Ahogy a másik két foglalkozáson, úgy itt is a magyarázat, pozitív megerősítés, a dicséret mindvégig folyamatos volt.

Ebben a csoportban csak néhány szülő maradt bent. Ők a háttérben maradva támogatták a gyermekeket, ha úgy adódott, szívesen részt vettek az éneklésben, a tánctanulás során is segítettek a pedagógust, például a technikai eszközök összeszerelése során. A gyerekek ezen az órán nem csak a magyar nyelvet gyakorolhatták, zenei képességeik egyaránt fejlődtek, a magyar népzene és a néptánc (lásd 5. kép) keresztül pedig a magyar kultúra, a magyar hagyományok is megjelentek.

5. kép

Magyar nyelvű népi dalos játékok eljátszása a Birminghami Magyar Tanodában
Forrás: a Szerző felvétele

Szülői tapasztalatok, vélemények a tanodával kapcsolatban

A megfigyelés és az interjú összegzése során kapott adatok ismeretében szükségesnek látszott, hogy egy rövid kérdőíves kutatás keretében a szülőket is megkérdezzem a Birminghami Magyar Tanodában szerzett tapasztalataikkal kapcsolatban, annak érdekében, hogy a trianguláció módszerével, a jógyakorlat bemutatását érvényesebbé tegyem. Egy kérdőívet készítettem a szülők számára a Google platformon. A kérdőívet N=22 szülő töltötte ki, akiknek legalább egy gyereke vesz részt rendszeresen a Birminghami Magyar Tanoda foglalkozásain. A kitöltések arányszáma jó eredménynek mondható, mert jelenleg a tanodába járó gyermekek száma megközelítőleg 70 fő, és több család 2–3 gyermekével is részt vesz a foglalkozáson.

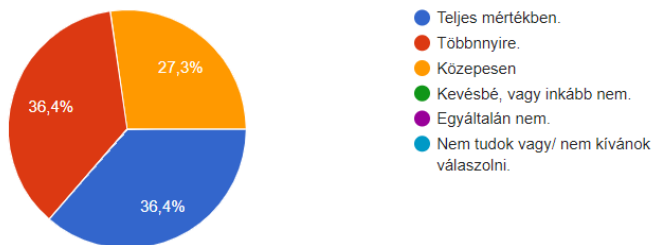
Az első kérdésben arról kérdeztem a szülőket, szerintük mennyire valósul meg a játékon keresztül történő tanulás a Birminghami Magyar Tanodában. A válaszadók 63,6%-a gondolta úgy, hogy teljes mértékben, míg 36,4% válaszolt úgy, hogy többnyire megvalósul. Tehát tulajdonképpen a válaszadó szülők 100%-a gondolja úgy, hogy a pedagógusok építenek a játékon keresztül történő tanulás előnyeire.

Az interjú során is elhangzott, hogy a gyerekek kommunikációja során előfordul, hogy magyarról az angol nyelvre váltanak. A szülőket arról kérdeztem, hogy az ő gyermekükre ez mennyire igaz. A válaszadók 22,7%-a gondolja úgy, hogy gyermekére nem jellemző, hogy átvált az angol nyelvre. A szülők nagy többsége viszont úgy látja, valamilyen mértékben jellemző gyermekére a nyelvi váltás. 9,1% nem tudott vagy nem kívánt válaszolni a kérdésre.

A harmadik kérdésben arról kérdeztem a tanodába járó gyermekek szüleit, hogy milyen mértékben járul hozzá gyermekük magyar nyelvi fejlődéséhez a tanoda tanítási napjain és egyéb programjain való részvétel. A szülői válaszok többsége szerint többnyire (36,4%) vagy teljes mértékben (36,4%) hozzájárul, és ezáltal segíti gyermekük magyar nyelvi fejlődését a programokon és tanítási napokon történő részvétel. A szülők 27,3% százaléka közepesen értékelte ennek jelentőségét.

6. ábra

Milyen mértékben járul hozzá gyermekük magyar nyelvi fejlődéséhez a Birminghami Magyar Tanodában tanítási napjain és egyéb programjain való részvétel

A tanodának ez pozitív visszajelzés a szülők részéről, hiszen a szülők több mint 70%-a szerint sokat számít a programokon való rendszeres részvétel gyermekük magyar nyelvi fejlődése szempontjából.

A negyedik kérdés arra vonatkozott, hogy a közösség erejének szerintük mennyire van meghatározó szerepe a nyelvelsajátítás során. 63,6% nagyon fontos szerepet tulajdonít a közösség erejének a nyelvelsajátításban. További (18,2%) többnyire és (13,6%) közepesen találja meghatározónak. A válaszadók közül egy szülő (4,5%) nem tudott vagy nem kívánt válaszolni a kérdésre.

A kérdőív utolsó részeként lehetőségük volt a szülőknek véleményüket, javaslataikat és észrevételeiket leírni a tanoda munkájára vonatkozóan. A válaszadás opcionális volt. Öt válaszadó írta le megjegyzését. Volt olyan, aki hosszabb ideig tartó táborot szívesen látna a programok között, ez lehetőséget adna arra, hogy a gyerekek gyakorolják a magyar nyelvet és barátságok alakuljanak ki. Egy másik szülő szerint jobb lenne, ha tovább tartana a foglalkozás a tanodában. Egy másik szülő annak örülne, ha a kisebb gyerekek megtanítanák a magyar abc-t. További egy válaszadó a hangszertanulás lehetőségét venné szívesen. Az egyik szülő azt a véleményét fejezte ki, hogy teljesen elégedett a tanoda munkájával jelenlegi formájában.

Összegzés

Angliában több oktatási és kulturális intézmény is lehetőséget biztosít a diaszpórában élő magyarok számára, hogy a magyar nyelvet gyakorolhassák, a magyar kultúrát ápolhassák és hagyományaikat őrizhessék. A Birminghami Magyar Tanoda és Kulturális Központ története 2016-ban egy családi nappal indult, majd 2017 ősztől a tanítás is megkezdődött náluk. A magyar nyelv tanulásával és fejlesztésével lehetővé válik a gyermekek számára az is, hogy szüleikkel és olyan barátaikkal vagy rokonaikkal, mint a nagyszülők, akik nem beszélnek idegennyelvet, jelen esetben az angolt, velük is kapcsolatot tudjanak tartani. A tanoda nem csupán a magyar nyelv elsajátítására biztosít lehetőséget, hanem számos, a közösség építését szolgáló, a magyar kultúrát és a hagyományokat ápoló tevékenységgel és programmal várják az egész családot. Kutatásomban a Birminghami Magyar Tanoda és Kulturális Központ színvonalas kulturális és oktatási programján keresztül sikerült egy olyan jógyakorlatot beazonosítani, mely során a magyar nyelv koragyermekkori elsajátítása és fejlesztése eredményesen megvalósul idegen nyelvi környezetben.

Köszönetnyilvánítás

Szeretnék köszönetet mondani Márkus Éva konzulensnek, hogy támogatott szakdolgozatom elkészítése során. Köszönöm Martin-Jánvári Évának, a Birminghami Magyar Tanoda és Kulturális Központ vezetőjének, valamint a tanoda valamennyi dolgozójának és tagjának, hogy segítették kutatómunkámat.

Irodalom

- Árva, V. & Márkus, É. (2013, Eds.). *Education and/und Forschung II*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Fehér, J. (2014). A British Council Családi Angol programja Magyarországon. In Márkus É. & Trentinné Benkő, É. (Eds.), *A korai idegennyelvi fejlesztés elmélete és gyakorlata: Konferenciaelőadások és háttér tanulmányok* (pp.107–116). ELTE Eötvös Kiadó.
- Klein, Á. (2013). *Utak a kétnyelvűséghez*. Tinta Könyvkiadó.
- Kovács, J. (2009). *A gyermek és az idegennyelv*. Eötvös József Kiadó.
- Marton, V., Kovács, I. J. & Czachesz, E. (2022). Inclusive bilingual early years education by means of the Reggio Emilia Approach. In Trentinné Benkő É., Márkus É., Svraka B. & Árva V. (Eds.), *Languages, Inclusion, Cultures and Pedagogy: Research and Good Practices I*. (pp. 114–131). Eötvös Loránd University, Faculty of Primary and Pre-School Education. Early Years Education.
- Márkus, É. & Trentinné Benkő, É. (2014, Eds.). *A korai idegennyelvi fejlesztés elmélete és gyakorlata: Konferenciaelőadások és háttér tanulmányok*. ELTE Eötvös Kiadó.
- Márkus, É. & Trentinné Benkő, É. (2016, Eds.). Idegennyelvi és kétnyelvű fejlesztés gyermekkorban. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 4(1), <http://ojs.elte.hu/gyermeknevel/issue/view/49/16>
- Moon, J. (2005). *Children Learning English*. Macmillan.
- Nemes, M. (2022). The difficulties of becoming bilingual – Hungarian children in the United Kingdom. In Trentinné Benkő, É., Márkus, É., Svraka, B. & Árva, V. (Eds.), *Languages, Inclusion, Cultures and Pedagogy: Research and Good Practices I*. (pp. 231–252) Eötvös Loránd University, Faculty of Primary and Pre-School Education. Early Years Education.
- Papp, Z. A., Kovács E. & Kovács A. (2019). Az új magyar diaszpóra intézményesülése. Hétfégy magyar iskolák az Egyesült Királyságban. *Regio*, 27(3), 209–248. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v27i3.279>
- Trentinné Benkő, É., Márkus, É., Svraka, B. & Árva V. (2022, Eds.). *Languages, Inclusion, Cultures and Pedagogy: Research and Good Practices I*. Eötvös Loránd University, Faculty of Primary and Pre-School Education. Early Years Education. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.2>

Internetes források

A Birminghami Magyar Tanoda Facebook oldala: https://www.facebook.com/birminghamiskola/?locale=hu_HU, https://www.facebook.com/photo?fbid=727249806249791&set=a.495905859384188&locale=hu_HU, https://www.facebook.com/events/634146172140850/?ref=newsfeed&locale=hu_HU, https://www.facebook.com/photo?fbid=730482159259889&set=a.495905849384189&locale=hu_HU

A Birminghami Magyar Tanoda weboldala: <https://birminghamimagyarok.org/tanoda/>

A Kőrösi Program weboldala: <https://www.korosiprogram.hu/partnereink>, <https://www.korosiprogram.hu/partnereink/birminghami-magyar-tanoda-kulturalis-kozpont>, https://www.korosiprogram.hu/sites/default/files/kcsp_programszabalyzat_2022.pdf

Petőfi és Kőrösi Program Facebook oldala: https://www.facebook.com/photo/?fbid=846847214148408&set=a.255298069969995&locale=hu_HU

Magyarok Angliai Országos Szövetsége weboldala: <https://maosz.org.uk/>

Bartalos, K.

The study and promotion of the Hungarian language in a Hungarian school in England

Today, it is almost an everyday phenomenon for people to move abroad and start a family in another country or take a family decision to live in another country according to their lifestyle. Learning the language of the destination country is necessary in both cases, but often families also have a need to preserve and nurture the Hungarian language, and they want their child to learn and develop it in a Hungarian community. The high-quality cultural and educational program of the Birmingham Hungarian Educational and Cultural Centre provides the opportunity for Hungarians living in the diaspora to preserve Hungarian culture and traditions, as well as to learn, develop and cultivate the Hungarian language. The aim is to present, through the cultural and educational activities of the school, an example of good practice whereby the acquisition and development of the Hungarian language can be successfully implemented in a foreign language environment.

Keywords: Hungarian language, England, bilingualism, children's culture, community

